

A NATO SZABVÁNYOSÍTÁSI RENDSZERE ÉS A STANAG-SZABVÁNYOK

Hazánk NATO csatlakozásával a Magyar Honvédség, és ezen belül a Magyar Légierő NATO kompatibilitásának megteremtésével kapcsolatos feladatok nem fejeződtek be. E feladatok sikeres megoldása, a részleges és később a teljes kompatibilitás megteremtése a különböző kompatibilitási szinteken továbbra is a Magyar Honvédség fontos célja maradt. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a kompatibilitás problémakörének további vizsgálata, az egyes kompatibilitási szinteken felmerülő feladatok elemzése és rendszerezése [3].

A teljes kompatibilitás megteremtésében is kiemelkedő szerepet játszik a Magyar Honvédség beilleszkedése a NATO szabványosítási rendszerébe. Ez a sokrétű feladat magába foglalja a NATO szabványosítási rendszerének megismerését, az érvényben lévő NATO-szabványok folyamatos vizsgálatát és szükséges mértékben történő átvételét (NATO-terminológia szerint ratifikálását) valamint az új szabványok létrehozásába való bekapcsolódást is. A *szabványosítási kompatibilitás* megteremtése fontos lépés a teljes kompatibilitás elérésében.

Cikkemben röviden bemutatom a NATO szabványosítási rendszerét majd részletesebben foglalkozom a STANAG-dokumentumokkal. Megkísérlek felvázolni egy olyan szempontrendszert, amely segíthet a hazánkba újonnan bekerülő ilyen típusú dokumentumok tanulmányozásában és feldolgozásában. Bemutatom a hazai katonai szabványosítás jelenlegi helyzetét, és elemzem a *szabványosítási kompatibilitás* jelenlegi szintjét.

A NATO SZABVÁNYOSÍTÁSI RENDSZERE

A NATO szabványosítási és egységesítési tevékenységének célja, hogy a rendelkezésre álló erőforrások optimális kihasználásának biztosításával növelje a Szövetség hadműveleti hatékonyságát. A szabványosítás és egységesítés elveit és politikáját a NATO legmagasabb szintű döntéshozó fórumán, az Észak-Atlanti Tanács szintjén határozzák meg, és ezen a szinten történik annak felülvizsgálata is.

A NATO szabványosítási programjának fejlesztését, annak felügyeletét és végrehajtását, a NATO vezető testületei közötti szabványosítási tevékenység

összehangolását a *NATO Szabványosítási Szerveze* (NSO)¹ végzi [6]. Az egységesítési és szabványosítási tevékenységben jelentős szerepet játszanak a *NATO Nemzetközi Törzs* (IS)² különböző főosztályai és szervezetei is. A Nemzetközi Törzs felügyelete alá a következő szervezeti elemek tartoznak [2]:

- NATO Szabványosítási Bizottság (NCS)³;
- NATO Nemzeti Hadfelszerelések Igazgatóinak Értekezlete (CNAD)⁴;
- AC/305 NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete (SNLC)⁵.

A *NATO Szabványosítási Bizottság* tanácsaival segíti a szabványosítással kapcsolatos kérdésekben a Tanácsot. Feladatkörébe tartozik a legfontosabb irányítási és koordinációs tevékenységek végzése. Elnöke a mindenkori NATO főtitkár, tevékenységének irányítását pedig alelnökök végzik. A Bizottság rangidős nemzeti képviselőkből és a NATO parancsnokságok képviselőiből áll [2]. A Bizottság irányelveket ad ki a hatáskörébe tartozó NATO Szabványosítási Hivatal (ONS)⁶ és NATO Szabványosítási Összekötő Testület (NSLB)⁷ számára. A *Szabványosítási Hivatal* egy ügyintéző testület. Igazgatója egyben a logisztikai, fegyverzeti és erőforrások főosztályának is az igazgatója, valamint elnöke a Katonai Szabványosítási Ügynökségnek (MAS)⁸ [6]. A *Szabványosítási Összekötő Testület* egy törzskari fórum, különböző törzsekből és parancsnokságokból álló testület, amelyben a szabványosítással és egységesítéssel foglalkozó valamennyi testület és bizottság képviselteti magát. Fő feladata a szabványosítási elvek és eljárások összhangjának megteremtése, valamint a szabványosítással kapcsolatos tevékenységek koordinálása.

A *NATO Nemzeti Hadfelszerelések Igazgatóinak Értekezlete* hatásköre a hadfelszerelésekkel, fegyverzettel, K+F tevékenységgel, a beszerzésekkel és a minőségbiztosítással kapcsolatos egységesítési-szabványosítási feladatokra terjed ki. Elnöke a NATO főtitkára, tagjai a nemzetek magas szintű, hadfelszerelésekkel foglalkozó vezetői. Az Értekezlet irányítása alá tartoznak a Fő Fegyverzeti Bizottságok, az Együttműködő Csoportok valamint a különböző tanácsadó és programcsoportok. Ezek közül kiemelném a Fő Fegyverzeti Bizottságokat, amelyek a hadfelszereléssel kapcsolatos szabványosítási tevékenységet haderőnemi csoportosításban végzik, így ide tartozik a Légi-erő fegyverzeti csoport (AC/224) is. A Légierő fegyverzeti csoporton belül hat munkabizottság működik, amelyek további alcsoportokat hozhatnak létre az egyes témák kidolgozására. Maguk a munkabizottságok a dokumentumok kezelését végzik, míg a főbizottság a nemzetek közötti egyeztetés magasabb szintű fóruma [2].

¹ NATO Standardisation Organisation (NSO) — NATO Szabványosítási Szervezet.

² International Staff (IS) — Nemzetközi Törzs.

³ NATO Committee for Standardisation (NCS) — NATO Szabványosítási Bizottság.

⁴ Conference of NATO Armaments Directors (CNAD) — Nemzeti Hadfelszerelések Igazgatóinak Értekezlete.

⁵ Senior NATO Logisticians Conference (SNLC) — NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete.

⁶ Office of NATO Standardisation (ONS) — NATO Szabványosítási Hivatal.

⁷ NATO Standardisation Liaison Board (NSLB) — NATO Szabványosítási Összekötő Testület.

⁸ Military Agency for Standardisation (MAS) — Katonai Szabványosítási Ügynökségnek.

A *NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete* a tagállamok legfőbb logisztikai vezetőiből áll, elnöke ennek is a mindenkori NATO-főtitkár. Az Értekezlet alapvető feladata a logisztikai eljárások egységesítése, különös tekintettel a harcászati-hadműveleti tevékenységre.

A NATO Szabványosítási Szervezetében és az egységesítési-szabványosítási folyamatban fontos szerepet játszanak az alábbi szervezeti egységek is:

- a NATO Központi Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs (C3);
- a Nemzetközi Katonai Törzs (IMS)⁹;
- a Katonai Szabványosítási Ügynökség (MAS).

A *NATO Központi Konzultációs, Vezetési és Irányítási (C3) Törzs* hatásköre nagyszámú egyezményre és szövetségi kiadványra terjed ki. E dokumentumokat nyolc bizottságban dolgozzák ki, amelyek további albizottságokra és munkacsoportokra bomlanak.

A *Nemzetközi Katonai Törzs* egyes szervezetei fő feladataik támogatása céljából kezelhetnek, illetve dolgozhatnak ki egységesítési egyezményeket és szövetségi kiadványokat.

A NATO Szabványosítási Szervezetének talán legfontosabb, önálló szervezete a *Katonai Szabványosítási Ügynökség*. Ez a szervezet a NATO Katonai Bizottságának van alárendelve és az egységesítési dokumentumok kidolgozásával és kezelésével foglalkozik. Tevékenységét szoros együttműködésben végzi a nemzeti szakértőkkel, valamint a NATO Nemzetközi Titkárság és a Nemzetközi Katonai Törzs adott kérdésben érintett tagjaival, elősegítve ezzel a tagállamok között a műveleti, eljárásbeli és anyagi természetű ügyek szabványosítását. Az Ügynökség feladatai a következők [2]:

- a NATO főbb testületeivel és parancsnokságaival együttműködve egységesítési dokumentumok (STANAG- és AP-kiadványok) kidolgozása;
- a ratifikációs, életbeléptetési és felülvizsgálati eljárások adminisztratív lebonyolítása;
- a NATO terminológiai programjának kezelése, a definíciók és fogalmak gyűjteményének naprakészen tartása, az egységesítési tevékenységben érintett szervezetek részére eljárási elvek és rendek kialakítása;
- az egységesítési dokumentumokkal kapcsolatos adattárak kezelése, azok felülvizsgálata és frissítése;
- jelentések és programok készítése a Katonai Bizottság részére.

Szervezetileg az ügynökség négy fő testületből és az ezeken belül működő bizottságokból áll. A MAS testületei a következők:

- a Szárazföldi Testület, szervezetében 16 bizottsággal;
- a Légierő Testület, amelyen belül 14 bizottság működik;
- a Haditengerészeti Testület, 12 bizottsággal;
- az Egyesített Testület, amely két bizottságot foglal magába.

---

⁹ International Military Staff (IMS) — Nemzetközi Katonai Törzs

A szabványosítási tevékenység döntő részét a MAS bizottságai végzik. A bizottságokban Izland és Luxemburg kivételével valamennyi tagország képviselteti magát, ezen kívül a főbb NATO-parancsnokságok is rendelkeznek képviselőkkel (szavazati jog nélkül). A Testületek bizottságai az egyes konkrét feladatok végrehajtására munkacsoportokat hozhatnak létre. A munkacsoportok szakértői állományát önkéntes alapon a nemzetek adják. E csoportok végzik az egyezmények kidolgozását és rendszeres felülvizsgálatát. A prioritások figyelembevételének biztosítására a bizottságok mindegyik munkacsoporthoz delegálnak képviselőt.

Az Ügynökség része a *terminológiai koordinátor* és törzse, amely a NATO terminológiai programjáért felel.

A NATO egységesítési tevékenysége egy adminisztratív bizottsági eljárásrend. Az eljárás eredménye egy közösen kialakított dokumentum, ennek alkalmazása vagy elvetése az egyes tagállamoktól függ. A NATO-n belül létrehozott került egyfajta egységesítési-szabványosítási rendszert, működő funkcionális szervezetekkel, a meglévő szervezetek speciális feladatokkal történő megbízásával és a megfelelő működést biztosító keretrendszer kidolgozásával.

A NATO egységesítési egyezményeit tartalmuk alapján három fő csoportba sorolták be. Ezek [2]:

- harcászati-hadműveleti (eljárási) dokumentumok;
- anyagi-technikai (anyagi) egyezmények;
- adminisztratív egyezmények.

Az egységesítési tevékenység négy meghatározó feladatcsoportot foglal magába. Ezeknek az egységesítési feladatcsoportoknak a felelősségi felosztása a NATO-n belül a következőképpen alakul:

- a harcászati-hadműveleti területért a NATO Katonai Bizottsága a felelős,
- a konzultáció, vezetés és irányítás területéért a felelősség a NATO Központi Konzultációs, Vezetési és Irányítási (C3) Törzset terheli,
- a hadfelszerelések területéért a NATO Nemzeti Hadfelszerelések Igazgatóinak Értekezlete felel,
- a logisztika területéért elsősorban a NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete a felelős.

Természetesen az egyezmények kidolgozásában a NATO más szervezetei és bizottságai is közreműködnek, sőt adott esetben fő felelősként is szerepelhetnek.

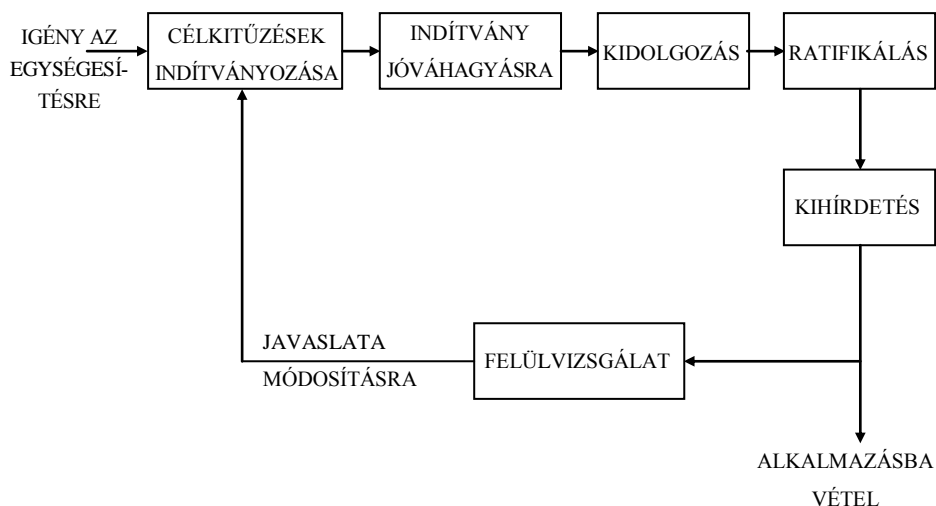
Szabványosításra a tagállamok vagy a NATO-parancsnokok tehetnek javaslatot. Emellett szabványosítási ügyekben felsőbb hatóságok is fordulhatnak a Katonai Szabványosítási Ügynökséghez. A beérkező javaslatok jóváhagyásra a tagállamokhoz és a parancsnokságokhoz kerülnek. A jóváhagyás után a javaslatot kiadják kidolgozásra az illetékes munkacsoportnak illetve valamelyik nemzeti vagy NATO parancsnokságnak. Ha a szabványosítási (STANAG- vagy AP-) dokumentum tervezete elkészül és a MAS-munkacsoport tagjai között egyetértés alakul ki, akkor az anyagot felülvizsgálat-

ra az illetékes igazgatóság elé terjesztik, majd az igazgatóság egyetértését követően azt a tagállamok kapják meg ratifikálás céljából. Ha a tagállamok az egyezményt elegendő számban ratifikálták, akkor a MAS elnöke életbe lépteti (kihirdeti) azt. Az elnök kizárólagos hatáskörébe tartozik minden NATO szabványosítási egyezmény (STANAG) és szövetségi kiadvány (AP) kihirdetése, kivéve a szövetséges távközlési kiadványokat. Ha az egyezmény a tagállamoktól nem kapta meg az életbeléptetést garantáló számú ratifikálást, akkor az elnök annak felülvizsgálatát, adott esetben elvetését határozhatja el [6]. Az elfogadott egyezményeket a kijelölt kezelők irányításával a munkacsoportok rendszeresen (legalább háromévente) felülvizsgálják.

Az egységesítési egyezmények kidolgozása hat lépcsőből álló folyamat [2]:

- szabványosítási célkitűzések indítványozása;
- az indítvány jóváhagyása;
- a téma kidolgozása;
- ratifikálás;
- kihirdetés és alkalmazásba vétel (végrehajtás);
- felülvizsgálat.

A rendszert bemutató folyamatábrát a [4] irodalom alapján az 1. ábra mutatja.

1. ábra. A NATO szabványosítási folyamata

Az Egységesítési Egyezményekre (STANAG) és a Szövetségi Kiadványokra (AP) vonatkozó információk karbantartásáért és az azokkal kapcsolatos adminisztratív tevékenység koordinálásáért a Katonai Szabványosítási Ügynökség (MAS) elnöke felel. Az ezekre vonatkozó alapvető információk az AAP—4 jelű kiadványban található meg, amelynek naprakészen tartásáért szintén a MAS felel. A dokumentumok teljes anyagát a NATO egységesítési dokumentumok adatbázisa (NSDD)¹⁰ tartalmazza [2].

¹⁰ NATO Standardisation Documents Database (NSDD) — NATO egységesítési dokumentumok adatbázisa.

Megjegyzendő, hogy NATO-egyezmények kidolgozása érdekében változás nélkül felhasználhatók a nemzetközi vagy helyi szabványosítási szervezetek által elfogadott dokumentumok is. Ekkor a NATO dokumentumában az adott polgári szabványosítási szervezet illetve egyezmény azonosító száma, a vonatkozó szabványok címe és kiadási dátuma szerepel hivatkozási információként. Az adott dokumentumba szükség esetén katonai kiegészítések vagy korlátozások is belefoglalhatók, kivéve a teljes azonossággal átvett európai vagy nemzetközi szabványokat.

A NATO egységesítési dokumentumainak kidolgozásakor a Nemzetközi Szabványosítási Testület (ISO)¹¹ által kiadott SI- mértékegységrendszert kell alkalmazni. Ha egyéb mértékegységrendszer alkalmazása szükséges, akkor ennek tényét külön rögzíteni kell.

Az egységesítési dokumentum formai kialakítása során egy sor általános formai követelmény figyelembevételére van szükség. Ezek a követelmények vonatkoznak [2]:

- az oldalak méretére és a szöveg elrendezésére;
- a betűk méretére és a térközre;
- a paragrafusok kialakítására és számozására;
- a dokumentum adathordozókon való megjelenítésére.

A NATO egységesítési eljárásának felülvizsgálata eredményeként a NATO Szabványosítási Bizottság (NCS) 2000 februárjában jóváhagyott egy jelentést, amely tájékoztatta a vezető NATO-testületeket az addig tett megállapításokról és irányt szabott a további kidolgozói munkának. A jelentés olyan előterjesztéseket tartalmazott, amelyek elfogadásuk és alkalmazásuk után jelentősen fejleszthetik a NATO egységesítési eljárását [2]. Ennek következtében változások várhatók a NATO-szabványosítás fentebb felvázolt rendszerében, mind a szabványosítási szervezetben, mind pedig a szabványosítási folyamatban. Ezeknek a változásoknak a nyomon követése és hatásuk vizsgálata további kutatómunka tárgya lehet.

A NATO STANAG DOKUMENTUMAI

A STANAG¹², olyan nemzetközi egyezmény, megállapodás, amely az elfogadó NATO-tagországok számára tartalmaz követendő, szabvány jellegű előírásokat. Az Egyezmény kidolgozásának célja a NATO-erők közös alkalmazhatóságának biztosítása.

Egy adott egyezmény kidolgozásának folyamata követi a NATO egységesítési egyezményei kidolgozásának az előzőekben bemutatott hatlépcsős folyamatát, és a következő konkrét lépésekből áll [2]:

- azonosítás;
- megszövegezés;
- tanulmány elkészítése;

---

¹¹ International Standardisation Organisation (ISO) — Nemzetközi Szabványosítási Testület.

¹² STANdardisation Agreement — Egységesítési, más fordításban Szabványosítási Egyezmény.

- az egyezmény vázlatának elkészítése;
- ratifikáció;
- kihirdetés és alkalmazásba vétel;
- felülvizsgálat.

Az *azonosítás* az új szabvány iránti igény megfogalmazását jelenti, ezzel kezdődik a STANAG kidolgozásának folyamata. Az igény származtatható lehet a NATO elfogadott szabványosítási programjából vagy a NATO igényei alapján megfogalmazott egységesítési célkitűzésből. Ilyen célkitűzést az egyes nemzetek képviselői, a vezető NATO-testületek és azok alárendelt szervezetei valamint a főbb NATO-parancsnokságok fogalmazhatnak meg.

A *megszöveget* a feladatszabó hatóság által kijelölt, a STANAG kidolgozásáért felelős munkacsoport végzi. Ha a feladat egységesítési célkitűzésből származik, akkor a feladatszabó hatóság előbb érvényesíti a célkitűzést, és csak ez után jelöli ki a munkacsoportot. A célkitűzés érvényesítése során megállapítják, hogy a feladatot önálló STANAG formájában kell-e kidolgozni, vagy célszerűbb más NATO-dokumentumfajta (például AP) alkalmazása. Ha az egyezmény kidolgozásába több feladatszabó hatóság is bekapcsolódik, akkor szabványosítási célkoordinátort jelölnek ki. A munkacsoportot az egyezmény kidolgozásának céljából hozzák létre a szakterületnek megfelelő szakértők részvételével. Ha olyan téma kidolgozása szükséges, amelynek nincs megfelelő szakmai munkacsoportja, akkor új munkacsoportot is létrehozhatnak. Az egyezmények kidolgozása a munkacsoport hatásköre szerint történik. A hatásköri leírásban rögzítik a következő feladatokat [2]:

- a STANAG előkészítése;
- a STANAG kidolgozása a nemzeti vélemények és a NATO-parancsnokságok észrevételeinek figyelembevételével;
- a STANAG kialakítása a NATO valamelyik hivatalos nyelvén;
- a hatáskörbe tartozó, már kiadott STANAG-ek felülvizsgálata;
- kapcsolattartás más kidolgozó munkacsoportokkal a kapcsolódó területeken stb.

A *tanulmány elkészítésének* szakasza a célkitűzések elfogadásától az érvényesítési fázisig tart. Ekkor begyűjtik a szükséges információkat és ebben a szakaszban kidolgozzák a különböző tanulmányi vázlatokat. A szakasz időtartamát a feladatszabó hatóság állapítja meg. A szabványosítási célkitűzés számára kiadnak egy négyjegyű azonosító számot és kijelölnek egy kidolgozást irányító kezelőt is. A kidolgozás elindítása után a dokumentum célja és elvei nem változtathatók meg. A tanulmány elkészítésének fázisa akkor fejeződik be, amikor a munkacsoport elfogadja a tervezetet a feladatszabó hatóság részére történő átadásra. Ha ez nem történik meg a meghatározott időtartam alatt, akkor a feladatszabó hatóság felülvizsgálja a tanulmányt, és ha nincs megfelelő indok annak folytatására, akkor törli azt.

Az *Egyezmény vázlatának elkészítése* fázisára a munkacsoport befejezte a tanulmány kidolgozását, és az úgynevezett *ratifikációs vázlatot* előterjeszti a feladatszabó hatóság részére. A hatóság jóváhagyása után a ratifikációs vázlatot a nemzetek valamint a főbb NATO parancsnokságok egyeztetik. Az egyeztetés során véleményeket fogalmazhatnak meg, és megadják a tervezett vagy valós alkalmazásba vételi dátumot is.

A *ratifikációt* a tagállamok a saját jogrendszerüknek megfelelően hajtják végre. A ratifikációs és az alkalmazásba vételi információkat a tagállamok formanyomtatványon adják meg. A ratifikálás végeredménye lehet a STANAG ratifikálása, az egyezmény elfogadása módosítási igényekkel, fenntartásokkal történő elfogadás vagy elutasítás. A fenntartások azok az egyes nemzetek által megfogalmazott problémák, amik miatt a dokumentum egyes részét teljesen vagy részlegesen az adott országban nem lehet alkalmazni. A fenntartásokat a STANAG meghatározott részében rögzítik és a felülvizsgálatok során ezek átdolgozhatók. A ratifikálás kimenetelétől függően a feladatszabó hatóság a következő lehetőségekkel rendelkezik [2]:

- megküldi az egyezményt a MAS elnökének kihirdetésre, mellékelve a módosításra vonatkozó kérelmeket, a ratifikációs és az alkalmazásba vételi információkat (ezek a dokumentum „iii” jelű oldalán található);
- a fenntartásokkal ismételt egyeztetésre küldi a tagállamoknak;
- visszaadja a munkacsoportnak a szükséges átdolgozások végrehajtására;
- törli a programból a dokumentum kidolgozását.

A STANAG *kihirdetésére* a MAS elnöke jogosult. A dokumentumok a kihirdetés időpontjától lépnek érvénybe.

Az *alkalmazásba vétel* attól az időponttól történik, amelyet a nemzetek az alkalmazásba vételi dokumentumban megjelölnek. A feladatszabó hatóságnak lehetősége van egy úgynevezett *NATO végrehajtási dátum* megjelölésére. Eddig az időpontig az államoknak az Egyezményben foglaltakat a saját jogrendjükbe be kell vezetniük és alkalmazniuk kell. Az alkalmazást elrendelő dokumentum (ami országonként változó lehet) tartalmazza azokat az információkat, amelyek az egyezményben rögzítettek alkalmazásához szükségesek. Ezekben a nemzeti kiadványokban meg kell jelölni a vonatkozó STANAG hivatkozási számát.

A STANAG *felülvizsgálata* háromévente történik a feladatszabó hatóság irányításával. A felülvizsgálatot a felelős munkacsoportok hajtják végre. Ha a kidolgozó munkacsoport időközben feloszlott, akkor a feladatszabó hatóság új munkacsoportot vagy kezelőt jelölhet ki, illetve közvetlenül is végrehajthatja a szükséges egyeztetéseket. A felülvizsgálat eredményeként a STANAG-et változtatlanul hagyják, törlik, pontosítják vagy új kiadás megjelentetésével átdolgozzák. A felülvizsgálat során az adott egyezmény összevonásra kerülhet más dokumentumokkal, tartalmát átadhatják egy másik szövetségi kiadványba vagy a STANAG-et átadhatják más munkacsoport vagy feladatszabó hatóság részére.

A következőkben ismertetem a STANAG-dokumentumok általános felépítését illetve az azt meghatározó formai előírásokat.

Fedőlap. A fedőlap oldalszámozással nem rendelkezik. Fejlécében és láblécében tartalmazza a STANAG minősítését (pl. „nyílt”). A fedőlapon kerül megadók a STANAG számait és tárgyait, a kihirdetés dátumait valamint az előlapon megtalálható a kihirdetésért felelős aláírása. A STANAG minősítését a fejléc és a lábléc, a számát a dokumentum valamennyi oldala tartalmazza.

A dokumentum következő, „ii” jelű oldala táblázatos formában tartalmazza a STANAG módosításainak jegyzékét. Itt megadják a különböző magyarázó, értelmező megjegyzéseket, amelyek magára az egyezményre és az egyezményben alkalmazott meghatározásokra vonatkoznak. A rendelkezésekre álló szabványokban a STANAG részei („AGREEMENT” és „EXPLANATORY NOTES”) szó szerint megegyeznek. Ugyanígy megegyezik az a megjegyzés, amelyben rögzítik, hogy a ratifikációt, a végrehajtás és a fenntartások részleteit az „iii” jelű oldalak tartalmazzák.

Az „iii” és azt követő (iv stb.) jelű oldai tehát a tagállamok által történt ratifikálás és végrehajtás részleteit adják meg, valamint tartalmazzák az egyes államok fenntartásait. Táblázatos formában megadják nemzetenként a ratifikációs dokumentum hivatkozási számát a bevezetésre vonatkozó dokumentum számát valamint a haderőnemenkénti bevezetés dátumait. A fenntartások általában szöveges formátumúak. Megjegyzendő, hogy ezek az oldalak a STANAG-dokumentum végén, a számozott oldalak és a mellékletek után találhatóak.

A dokumentum első számozott oldala a fejléc már említett elemein kívül tartalmazza azon haderőnemek felsorolását, amelyekben az adott STANAG előírásait alkalmazni kell, valamint az „Egyeztetett angol/francia szövegek” megjegyzést. Ezen az oldalon kezdődik a tulajdonképpeni megállapodást ismertető rész, amelynek címe az adott STANAG megnevezése.

A megállapodást ismertető részben a következő részleteket adják meg:

- felsorolják a STANAG mellékleteit (amennyiben vannak ilyenek) az angol abc nagy nyomtatott betűivel és megnevezésükkel;
- megadják a vonatkozó és hivatkozott dokumentumokat;
- megadják az egyezmény célját;
- ismertetik az egyezmény szövegét, néhány esetben az egyezmény részletei külön kiemelik;
- a megállapodást ismertető rész végén megfogalmazzák azon elvárást, hogy a feladatszabó hatóság mikor tekinti a dokumentum tartalmát a nemzetek által alkalmazottnak;
- része lehet ennek a szakasznak egy, a tulajdonjogok védelmére vonatkozó szöveg. Ez a fejezet akkor szerepel, ha a közreadott információk vagy azok egy része a vonatkozó nemzetközi törvények szerint tulajdonjogi védelmet élvez;

Az utolsó számozott oldal után csatolják a *melléleteket és függelékeket*. Ezek ábrákat, táblázatokat vagy szöveges részt tartalmazhatnak, alkalmazásuk célja a tulajdonképpeni megállapodás tartalmi részének korlátozása. A melléletek és függelékek oldalait a melléklet betű- és számjelével valamint az azon belüli oldalszámmal jelölik (pl.: B-2-1 + a B2 melléklet vagy függelék első oldala). Ha egy mellékletre függeléket is csatolnak, akkor a függelék jelét és címét a melléklet címe alatt tüntetik fel.

A következőkben egy olyan szempontrendszert ismertek, amely véleményem szerint alkalmas a STANAG-ek tanulmányozására mind a már hazánk által elfogadott, mind az elfogadás előtt álló dokumentumok esetében.

Az egyes egyezmények vizsgálata az alábbi szempontok szerint végezhető el:

- a STANAG azonosítása: száma és megnevezése;
- a STANAG tartalma;
- mennyire hivatkozik az adott STANAG polgári szabványokra? Ennek meghatározása azért fontos, mert az ilyen STANAG csak akkor vezethető be és alkalmazható, ha a hivatkozott polgári szabvány előírásait is bevezették;
- hazánkban mely területeken alkalmazható?
- az adott STANAG magyarországi bevezethetősége;
- az elfogadásnál felmerülő esetleges fenntartások;
- milyen szintű legyen az egyezmény hazai kiadása? Ennek meghatározásához nyújthat segítséget az 1/2000 HM utasítás illetve a szabványosításról kiadott VKF-intézkedés.

A fenti szempontrendszer alapján áttanulmányozva a rendelkezésemre álló, főként repülőtechnikai STANAG-szabványokat, azokra az alábbi általános megállapítások tehetők:

- ezek a szabványok általában műszaki-technikai jellegű előírásokat tartalmaznak;
- polgári szabványokra való hivatkozást csak nagyon ritkán találhatunk;
- a szabványok megfelelő fenntartások megfogalmazása esetén ratifikálás után azonnal bevezethetők és alkalmazásba vehetők. Nehézséget jelenthet a terminológiai jellegű dokumentumok alkalmazásba vétele;
- jellegüknél fogva elsősorban a magyar légierőn belül kerülhetnek alkalmazásra;
- a fenntartások megfogalmazásánál figyelembe kell venni, hogy a jelenleg rendszerben lévő repülőeszközök általában nem felelnek meg az előírásoknak, és gyakran ezeken az eszközökön az előírások utólagosan nem érvényesíthetők;
- a STANAG hazai kiadásának szintjét az 1/2000 HM utasítás és a szabványosításról szóló vezérkari főnöki intézkedés alapján kell meghatározni, általánosságban az mondható el hogy minimálisan haderőnemi szintű kiadás szükséges.

A SZABVÁNYOSÍTÁSI KOMPATIBILITÁS HELYZETE

A kompatibilitás fogalmát most a közéletben elterjedt, szélesebb értelmezésében használom [3]. A Magyar Honvédség *szabványosítási kompatibilitásába* beletartozik a NATO szabványosítási rendszerében és munkájában való magyar részvétel és a NATO érvényben lévő egységesítési-szabványosítási dokumentumainak hazai bevezetése, ezek elterjedtsége és alkalmazásuk mértéke. A széles értelemben vett kompatibilitásnak ez a szintje jellemezhető azzal is, hogy egy még nem ratifikált és ki sem hirdetett NATO dokumentumnak mennyi a hazai „átfutási ideje” illetve hogy a hazai ratifikálás és alkalmazásba vétel mennyi időt vesz igénybe. Az is mérvadó lehet, hogy az elfogadott és kihirdetett dokumentumokat hazánk mennyire képes alkalmazásba venni [4]. Ennek a sokrétű kérdésnek néhány oldalát kívánom megvilágítani ebben a fejezetben.

A hazai szabványosítás jogszabályi alapját a nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény adja. A törvény megalapította a Magyar Szabványügyi Testületet, amely megújult, az európai szabványosítási elveknek megfelelő feladatrendszerrel rendelkezik. A törvény felhatalmazása alapján született meg a katonai szabványosítás sajátos szabályairól szóló 63/1996. évi (V. 3.) számú kormányrendelet. E dokumentum alapján készülnek az MSz K jelű katonai nemzeti szabványok. A nemzeti katonai szabványosítás alapvető jogszabálya még az „egyes katonai nemzeti szabványok alkalmazásának kötelezővé nyilvánításáról” szóló 9/1996. évi (VII. 2.) HM-rendelet.

A jogszabályi háttérnek megfelelően létrejött a miniszterek tanácsadó testületként működő Katonai Szabványügyi Koordinációs Bizottság (KSzKB) amelynek tagjai a minisztériumok és néhány hatósági jogkörrel rendelkező országos hatáskörű szervezet. Ennek legfontosabb feladata a katonai nemzeti szabványosítás irányvonalának, célkitűzéseinek meghatározása, éves és középtávú tervjavaslatok elfogadása. Ezeket a tervjavaslatokat a Bizottság által létrehozott szakmai munkacsoportok állítják össze. A KSzKB elnöki teendőit a HM képviselője, alelnöki feladatait a gazdasági minisztérium képviselője, a titkársági feladatokat pedig a HM Haditechnikai Intézet Katonai Szabványosztály látja el. A Magyar Honvédség érdekeinek képviselete biztosított a Magyar Szabványügyi Testület Szabványügyi Tanácsában és műszaki bizottságaiban és történő részvétellel is. A katonai szabványosítás feladatainak ellátását biztosítja a Haditechnikai Intézeten belül működő Katonai Szabványosztály is.

A Magyar Köztársaság és a Magyar Honvédség képviselői közreműködnek a NATO szabványosítással foglalkozó szervezeteinek munkájában is. Így megtalálhatók hazánk képviselői minden olyan szervezetben, amely a tagállamok delegáltjait is magában foglalja.

A katonai nemzeti szabványosítási tevékenységnek figyelembe kell vennie a NATO-tagságból adódó követelményeket. A magyar katonai szabványoknak meg kell felelniük a NATO követelményeinek is. Emellett kiemelt szerepet tölt be a NATO egységesítési-szabványosítási dokumentumainak (STANAG, AP stb.) fokozatos átvétele (ratifikálása) és alkalmazásba vétele, nemzeti keretek közötti megjelenítése és alkalmazása, a nemzetközi és az európai szabványok átvétele.

Hazánk már a NATO-csatlakozás előtt, a Békepartnerségi Program keretében is megkapta a NATO szabványosítási-egységesítési dokumentumainak egy részét. A dokumentumok kezelésére és feldolgozására a Haditechnikai Intézet Katonai Szabványosztály kapott megbízást. A Katonai Szabványügyi Koordinációs Bizottság határozata szerint azokat — elsősorban műszaki és anyagi jellegű — a NATO egységesítési dokumentumokat, amelyek a honvédségen kívül más szervezetekre is vonatkoznak, célszerű nemzeti katonai szabványként kiadni. E szabványok kidolgozása az MSzT/306 Katonai Műszaki Szabványosítási Bizottságban (KSzMB) folyik. A jelenleg hatályos és kidolgozás alatt álló katonai nemzeti szabványok mintegy 19%-a NATO STANAG alapú valamint közel 1%-a MIL-alapú szabvány [5].

A NATO egységesítési-szabványosítási dokumentumainak hazai elterjesztése és megismertetése hosszú és időigényes folyamat, amelyben fontos szerepet játszhatnak többek között a Magyar Honvédség oktatási intézményei is. Oktató- és kutatómunkám során magam is szembesültem azzal a ténnyel, hogy jelenleg az országban megtalálható STANAG és más NATO egységesítési dokumentumok beszerzése nehézkes, hosszú időt és sok adminisztrációs munkát igénylő folyamat. Ezt a folyamatot könnyítheti meg a Haditechnikai Intézetben létrehozott számítógépes adatbázis-rendszer, amely a tervek szerint biztosítani fogja a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség szervezetei és intézményei részére az on-line hozzáférést az adatbázisban szereplő STANAG- és AP-dokumentumokhoz, de csak a HM zárt (katonai) intranet (extranet) hálózatán keresztül [1].

Összefoglalva a széles értelemben vett kompatibilitás *szabványosítási szintjének* helyzetét, megállapítható, hogy hazánk ezen a területen *részleges* kompatibilitást ért el [3]. A szabványosítási tevékenység törvényi háttere adott és megfelel a követelményeknek. A magyar nemzeti és katonai szabványosítás rendszere képes a NATO egységesítési rendszerével való együttműködésre. Hazánk katonai és polgári szakértői egyre jobban bekapcsolódnak a NATO-ban folyó egységesítési-szabványosítási tevékenységbe. Folyamatban van a NATO ilyen jellegű dokumentumainak átvétele és hazai alkalmazása. A szabványosítási kompatibilitás szintjén felmerülő néhány további feladat [4]:

- tovább kell erősíteni hazánk részvételét a NATO egységesítési-szabványosítási tevékenységében, növelve az ebben a munkában részt vevő szakértők és delegáltak számát és ezzel biztosítva a megfelelő érdekérvényesítést is;

- lehetőség szerint növelni kell a hatályos és kidolgozás alatt álló NATO-dokumentum-alapú katonai nemzeti szabványok számát, gyorsítva ezzel az ilyen jellegű egyezmények hazai bevezetését és elterjesztését;
- javítani kell az országban megtalálható NATO szabványosítási dokumentumokhoz való hozzájutás lehetőségét. Ez nagymértékben javítaná e dokumentumok ismertségét és későbbiekben segítené azok alkalmazását;
- biztosítani kell, hogy a nem NATO-alapú nemzeti katonai szabványok megfeleljenek a Szövetség követelményeinek és előírásainak.

FELHASZNÁLT ÉS HIVATKOZOTT IRODALOM

- [1] ANDREJCSIK Gyula–SZATTER Gyula–LÉNÁRT Sándor: NATO STANAG- és AP-nyilvántartás magyar számítógépes adatbázis-rendszer. Haditechnika, XXXIV. évfolyam 2000/4. szám, 44–46. o.
- [2] GAÁL Csaba szerkesztésében: Szabványosítás és egységesítés. HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály, jegyzet, 2000.
- [3] KOVÁCS József: Kompatibilitás és NATO kompatibilitás. Repüléstudományi Közlemények, XII. évfolyam 29. szám, 2000. 379–384. o.
- [4] KOVÁCS József: A NATO szabványosítási rendszere és a NATO-kompatibilitás. Repüléstudományi Közlemények, különszám I., Szolnok, 2001. 185–193. o.
- [5] LENGYEL Sándor: A magyar katonai nemzeti szabványosítás rendszere, Haditechnika, XXXIV. évfolyam 2000/3. szám, 54–55. o.
- [6] NATO kézikönyv. Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest-NATO Információs és Sajtóiroda, Brüsszel, 1999.